

VÉDETT NÖVÉNYEK ÁLLOMÁNYFELMÉRÉSÉNEK EREDMÉNYEI
A BÜKK HEGYSÉGBEN*

ABSTRACT: (Results of the registration of the protected plants in the Bükk mountains)

The paper presents some results of propagation of 12 rare and protected plant populations in the Bükk mountains. The nature protection problems of the area of the registered plants have been mentioned also.

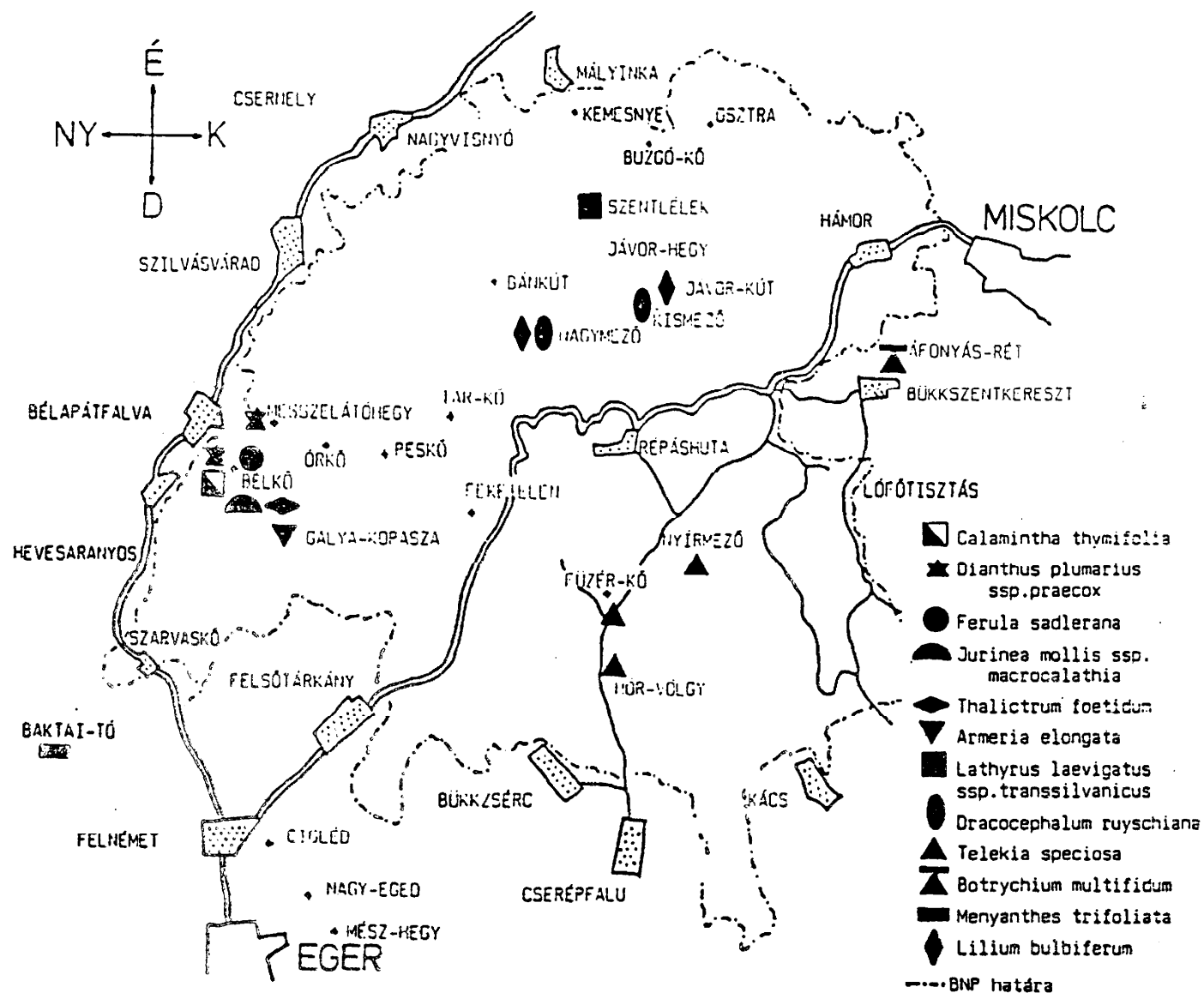
Az aktív természetvédelmet szolgáló növényfelmérő- és szaporító tevékenységünkéről számolunk be ezen rövid közleményünkben.

1987--89-ig végeztünk megfigyelést, visszatelepítést és szaporítás céljára történő maggyűjtést kijelölt növényekről a Bükk hegységben. A Bükkben megtalálható az összes hazai védett növényfaj 50 %-a. Ebből a 180 fajból ragadtunk ki tizenkettőt, amelyekről magot és egyedszámadatokat gyűjtöttünk. Ritka és főként csak a Bükk hegységből ismert fajokkal dolgoztunk. Némely adatunk ijesztően alacsony egyedszámot mutat, más esetben a veszélyeztető tényezőre is felhívjuk a figyelmet. A felmért fajok: *Calamintha thymifolia*, *Dianthus plumarius* ssp. *praecox*, *Ferula sadlerana*, *Jurinea mollis* ssp. *macrocalathia*, *Thalictrum foetidum*, *Armeria elongata*, *Lathyrus laevigatus* ssp. *transsylvanicus*, *Dracocephalum ruyschiana*, *Telekia speciosa*, *Botrychium multifidum*, *Menyanthes trifoliata*, *Lilium bulbiferum*.

A növények lelőhelyei némely esetben még bővíthetnek általunk még fel nem mért vagy nem ismert adattal, adatokkal. Az egyes állományok tőszámadatait 1989. augusztus 31-ig bezárólag állapítottuk meg.

Munkánkat a vácrátóti ÖBKI támogatásával, dr. Kereszty Zoltán botanikus és Galántai Miklós kertészmérnök segítségével végeztük.

* Elhangzott a Botanikai Szakosztály 1253. Szakülésén 1989. XI. 20-án

EREDMÉNYEK

1.) *Calamintha thymifolia* (Scop.) Rchb.

E preglaciális maradványnövény értékes eleme flóránknak. A bélkői populáció ma már az egyetlen ahonnan szaporító anyaghoz és adatokhoz juthatunk. (Tarkői előfordulása régóta nincs megerősítve.) A Bélkő DNY-i ormának sziklabordái között 26 tövet számoltunk meg. Fenyegetően kicsiny ez a szám, ezzel a növény már a potenciálisan veszélyeztetett kategóriába került. (Szóbeli közlés szerint a 80-as években kb. 60 töv volt még, Szabó László V. Eger.)

2.) *Dianthus plumarius* ssp. *praecox* (Kit. ex Schult) Dom.

Ugyanilyen alacsony volt az endemikus korai szegfű tőszáma a Bélkőn, amelyet évek óta figyelünk. A többszöri visszatelepítési kísérletek sem hoztak még eddig megnyugtató eredményt. Jelenleg 8 töv található és ebből 4 virított is 1989-ben.

Van azonban a szegfűnek egy másik lelőhelye is. A Bélkőtől ÉK-i irányban lévő Messzelátó-hegy tipikus Diantho-Seslerietum társulásában aránylag szép számmal található: 60 tövet számoltunk meg. Ez a szám stabil, évek óta alig változó.

3.) *Ferula sadlerana* Lebed.

A jégkorszak előttről fennmaradt endemikus magyarföldi husánggal több alkalommal is végzett visszatelepítési kísérletek sem jártak sikerrel. Mindössze 10 tövet tudtunk megszámolni a DNY-i orom karsztbokorerdővel sziklacserjéssel takrított, füvesedő foltjain.

4.) *Jurinea mollis* ssp. *macrocalathia* (C.Koch) Soó

A Bélkőn tömeges előfordulását, nagy egyedszámban található még a Kisgyőr melletti Ásottfa-tetőn. Új adat Szarvaskő szikláin való előfordulása a záródó sziklagyepben.

5.) *Thalictrum foetidum* L.

A hangyabogáncshoz hasonlóan ez a faj is tömeges a Bélkőn. Új adata a Kecskor hegyesének mészkőszikláiról, a Balázs-kőről van, sziklai cserjés, karsztbokorerdő társulásból.

6.) *Armeria elongata* (Hoffm.) C. Koch

A Bélkőttől nem messze DK-i irányban található a Galya-kopasza gabbródiabáz vonulata. Eredeti, ősi sztyepprért foltján él az *Armeria elongata*. Az egyetlen magyarországi lelőhelyén 300 tövet számláló populációja él, ennek az Európában több helyen is veszélyeztetett fajnak.

7.) *Lathyrus laevigatus* ssp. *transsylvanicus* (Spr.) Breistoffer

A Pálos-rendi kolostor mögötti bükkösben 60 tövet számoltunk, amely adat bízhatóan tűnik. Tapasztaltuk azonban, hogy évről-évre erős zsizsikfertőzés teszi tönkre a magokat, s e miatt veszélyeztetett.

8.) *Dracocephalum ruyschiana* L.

A Bükk-fennsík rétek keletkezésére Zólyomi dolgozott ki elméletet, mely szerint a bükkösökben eredetileg is kellett lennie kisebb hársas-kőrises-mogyorócserjés foltoknak és füvesedő réteknek. Ennek bizonyítékként említi a *Dracocephalum ruyschiana* itteni előfordulását. Euroszibériai reliktum fajunk nagymezői állománya az elmúlt években terjed, és bőven terem magot is. 6 csoportban 250 tövet számoltunk meg. Kismezői állománya 25 tövet tesz ki.

9.) *Telekia speciosa* (Scheeb.) Banmg.

Klasszikusan ismert lelőhelyein stabil állományt alkot. A maggyűjtésre kiválasztott Hór-völgyi populációban 43 tő él, a kissé távolabbi Füzérkö lábánál további 4 tő. Nyirmezői termőhelyén a legnagyobb tömegű az előfordulás, 150--180 tő, azonban minden évben lekaszálják a rétet, vele együtt a Teleki virágot is.

10.) *Botrychium multifidum* (S.G.G mel.) Rupr.

Európa valamennyi országában ritka és veszélyeztetett faj, a Bükk hegységben aránylag nagy egyedszámban található (Bánkút). Új lelőhelyét Bükkszentkereszt mellett, sovány hegyi réten találtuk, ahol 300 tő él, *Vaccinium myrtillus* társaságában.

11.) *Menyanthes trifoliata* L.

Az egerbaktai tőzegmohás lápon 200 tő él. A pusztuló lápba 1989. nyarán 13--15m³ vizet szivattyúztunk, aminek következtében olyan foltokon is megjelent a vidrafű, ahol eddig még nem láttuk. További terjedése még várható.

12.) *Lilium bulbiferum* L.

Montán-alpin fajunk feltehetően csak a Bükk hegységben őshonos. (Talán még Mezőföld, Szigetköz.) Bükki populációi izoláltak, kis egyedszámúak. Jávorkúton, a turistaút melletti magaskórósban nem virágzik, viszont bőven terem sarjhagymát. Itt 46 egyedet találtunk. Nagymezői állománya az elmúlt évben nem virágzott, évről évre csökken a száma; 12 tövet számoltunk a telepített lucfenyves tövében.

Leltárunk elkészítésével és közreadásával friss információkat kívántunk adni néhány védett bükki növény populációnagyságáról és esetleges veszélyeztetettségéről. A későbbiekben ezt a megfigyelő tevékenységet tovább folytatva bővíteni kívánjuk újabb fajokkal, hiszen a természetvédelemnek és a botanikának is szüksége van ritkaságainak, értékeinek pontos mennyiségi ismeretére is az eredményes védelemhez.

F A J	Felmért populáció helye	Állomány	Megjegyzés
1. <i>Calamintha thymifolia</i>	Bélkő	26 tő	veszélyeztetett
2. <i>Dianthus plumarius</i>	Bélkő	8 tő	visszatelepített
ssp. <i>praecox</i>	Messzelátó- hegy	60 tő	stabil, alig változó
3. <i>Ferula sadlerana</i>	Bélkő	10 tő	visszatelepített
4. <i>Jurinea mollis</i> ssp. <i>macrocalathia</i>	Bélkő	tömeges	stabil
5. <i>Thalictrum foetidum</i>	Bélkő	tömeges	stabil
6. <i>Armeria elongata</i>	Galya- kopasza	300 tő	stabil populáció
7. <i>Lathyrus laevigatus</i> ssp. <i>transsylvanicus</i>	Szentlélek	60 tő	nem terjed, zsizsikfertőzött
8. <i>Dracocephalum ruyschiana</i>	Nagymező	250 tő	terjedőben
	Kismező	25 tő	veszélyeztetett
9. <i>Telekia speciosa</i>	Hór-völgy	43 tő	néhol terjedőben
	Füzér-kő	4 tő	termőhelyét éven- te kaszálják
	Nyírmező	150–180 tő	te kaszálják
10. <i>Botrychium multifidum</i>	Bükkszent- kereszt	300 tő	stabil
11. <i>Manyanthes trifoliata</i>	Egerbakta	200 tő	terjedőben
12. <i>Lilium bulbiferum</i>	Jávorkút	46 tő	nem virágzik
	Nagymező	12 tő	csökkenő popu- láció